

НАЦРТ РАДНОГ ДОКУМЕНТА

(измењена верзија од 7. септембра 2021)

Друга фаза Међустраничног дијалога, Србија

17-18. септембар 2021, Београд

(друга рунда)

Увод

Током прве рунде друге фазе Међустраничног дијалога у Београду, одржане 9. и 10. јула 2021. године, узете су у обзир свеобухватне билатералне консултације са лидерима посланичких група и представницима опозиционих странака, платформи и покрета, као и организација цивилног друштва између априла и јуна 2021. године. Учесници јулског Међустраничног дијалога показали су своју спремност да се посвете процесу, као и **конструктиван став према мање подељеној и инклузивнијој политичкој средини у земљи**. Предвиђено је да се договор о **радном документу** постигне на следећем Међустраничном дијалогу 17. и 18. септембра или најмање **шест месеци пре следећих избора**.

Стога би **датуме битних избора најављених за 2022. годину** (председнички, парламентарни и избора за скупштину града Београда) **требало утврдити што пре**, како би се свим политичким странкама и платформама омогућило да се припреме за политичко надметање и да сходно томе организују своје изборне кампање.

Како би помогли у одржавању дискусије и евентуалном усвајању радног документа, кофасилитатори Међустраничног дијалога обавезали су се да предложе **нацрт радног документа, како би размотрили могућа побољшања** у областима равноправног приступа медијима, интегритета изборног процеса и обезбеђивања делотворних надзорних механизма.

У складу са закључцима јулске рунде Међустраничног дијалога, следећи нацрт радног документа фокусираће се на две главне теме: (прва) **равноправан приступ медијима, плурализам у медијима, медијска етика и стандарди** и (друга) **интегритет изборног процеса**.

Овај нацрт радног документа садржи низ **сугестија и конкретних предлога** за могуће кораке напред. Под условом да постоји **довољно политичке воље**, споразум би се могао постићи у оквиру Међустраничног дијалога. Кофасилитатори ће учинити све што је у њиховој моћи да утру пут ка политичком споразуму, али истовремено истичу да **крајњи исход процеса лежи у рукама учесника Међустраничног дијалога**.

Фасилитатори подвлаче да се овај нацрт радног документа фокусира **на побољшање услова политичког надметања, с обзиром на предстојећу изборну кампању**. Овај документ није осмишљен ради решавања **структурних и дугорочних политичких питања**. Она се морају решити на одговарајући начин уз могућност подршке другог процеса Међустраничног дијалога, након што се заврше избори предвиђени за 2022. годину.

Фасилитатори **поздрављају све коментаре и сугестије учесника Међустраничног дијалога** на овај нацрт радног документа у писаној форми до **12. септембра**.

Коначно, важно је да се подсетимо шта је сврха овог процеса, а то је да пружи позитиван допринос будућности Србије као плуралистичке и вишестраничне демократије на њеном европском путу.

* * *

ПРВА ТЕМА: РАВНОПРАВАН ПРИСТУП МЕДИЈИМА, ПЛУРАЛИЗАМ У МЕДИЈИМА, МЕДИЈСКА ЕТИКА И СТАНДАРДИ

Вођени препорукама изнетим у извештајима ОДИХР-а о посматрању избора, извештају Европске комисије о напретку Србије, извештају Европског парламента о Србији и разговорима током јулске рунде Међустраничног дијалога, следећи кораци би могли да унапреде равноправност у медијима пре наредних избора:

Све политичке странке ће имати прилику да представе своје политичке програме. Медији у Србији треба да **информишу грађане о изборним програмима политичких партија на адекватан начин**.

Сви медији морају да **објаве своје тарифе за политичко оглашавање пре почетка изборне кампање**. Јавни медијски сервис дужан је да за време изборне кампање свим проглашеним кандидатима и проглашеним изборним листама под једнаким условима обезбеди одговарајуће временске интервале за њихово политичко оглашавање.

Сви емитери морају да се стриктно придржавају постојећег Закона о електронским медијима који их обавезује да **слободно, истинито, непристрасно, потпуно и благовремено обавештавају јавност**.

Неопходно је да сви информативни програми, како терестријални тако и кабловски, осигурају уравнотежено представљање ставова, саопштења и мишљења владе, владајућих партија, опозиционих странака и платформи, као и професионалаца/стручњака за теме од значаја за јавност. Ово је посебно значајно током предизборног периода, како би бирачима био доступан широк спектар информација и како би се осигурала разноликост ставова, што такође треба да важи у периодима између изборних циклуса.

Како би се постигло горе наведено, Међустранички дијалог би могао да предложи следеће:

- Може се размотрити усвајање нових прописа, у облику обавезујућег **правилника** за Јавни медијски сервис (РТС и РТВ) ради бољег регулисања **покривања изборне кампање**. Правилник би могао одражавати и нудити решења у складу са налазима извештаја ОДИХР-а и бити усвојен **након јавних консултација**.

У том циљу може се разматрати формирање **привременог надзорног тела**, које се може састојати од једнаког броја чланова РЕМ-а и представника које предложе кофасилитатори Међустраничког дијалога. Његов састав треба да осигура политички плурализам и професионалну стручност.

Ово тело може бити задужено за **израду нацрта правилника**. Правилник се усваја у складу са важећим законом. Штавише, привремено надзорно тело би могло да контролише спровођење правилника и извештава о његовој примени.

Између осталог, **правилник** ће предвидети које активности јавних функционера за време изборне кампање се могу сматрати злоупотребом њиховог положаја. Правилник ће бити припремљен у року од 30 дана након договора од стране учесника Међустраничког дијалога.

Може се размотрити припрема одвојених препорука за приватне емитере, како терестријалне, тако и кабловске, које се односе на представљање програма кандидата и изборних листа за време изборне кампање.

- **Методологија праћења медија** током изборне кампање засниваће се на квантитативним и квалитативним параметрима, укључујући и тон извештавања, узимајући у обзир природу емитера. Надлежно тело ће **путем транспарентног процеса одредити методологију**, а могуће и уз претходне консултације представника које именује Међустранички дијалог.

- Што се тиче **политичког оглашавања на Јавном медијском сервису (РТС и РТВ)**, потребно је да се одреди одговарајући **дистрибутивни кључ**, следећи најбољу европску праксу. Овај дистрибутивни кључ би требало да омогући свим политичким странкама и платформама које учествују у наредној изборној кампањи одговарајући простор за политичко оглашавање. Поменути дистрибутивни кључ би могао да се установи за предстојеће изборе.

- Јавни медијски сервис ће путем одрживих механизма осигурати да се **плурализам мишљења на одговарајући начин одражава у његовим програмима**. У том контексту, представницима опозиције треба дати довољно времена да изнесу своје ставове и мишљење о информативним емисијама, а посебно у вези са

ставовима владе. У овом случају може да се размотри и увођење посебног **дистрибутивног кључа** током изборне кампање.

- Треба размотрити могућност да се независним медијима и организацијама омогући редовно емитовање програма на националној јавној фреквенцији.

ДРУГА ТЕМА: ИНТЕГРИТЕТ ИЗБОРНОГ ПРОЦЕСА

Интегритет изборног процеса је камен темељац демократских система. Он ствара поверење у исход избора и повећава укупни политички легитимитет. Раније су донете бројне препоруке чији је циљ побољшање изборних процеса у Србији, на пример од стране ОДИХР-а, GRECO-а и Европске уније. Следећи елементи су вођени датим препорукама, као и расправама које су вођене током јулске рунде Међустраничког дијалога:

Појединачна одлука сваког бирача мора се прописно поштовати, а **тајност гласања** мора бити загарантована.

Треба предузети мере како би се повећала **транспарентност регистрације бирача и поверење у бирачке спискове**.

Треба предузети мере за **побољшање рада бирачких одбора**.

Транспарентност финансирања кампање треба да се унапреди, како би се у предстојећим изборним кампањама осигурале једнаке могућности за конкурентске странке и платформе.

Правила о изборима морају бити прецизна, предвидљива и одржива за оне који желе да учествују у политичком надметању (политичке странке и политички блокови чији кандидати учествују на изборима), као и за бираче и посматраче избора.

Републичка изборна комисија (РИК) треба да настави да унапређује свој рад током изборног периода, односно у вези са радом локалних изборних комисија, да појача контролу евиденција и одлука по жалбама на рад бирачких места. Уочи предстојећих избора могла би се размотри промена састава РИК-а, како би се омогућило да у стални састав тог органа уђе одређен број лица која нису представници посланичких група у Народној скупштини.

Да би се постигло горе наведено, Међустранички дијалог би могао да предложи следеће:

- С обзиром на неуобичајену ситуацију створену бојкотом избора одређених странака и платформи на последњим парламентарним изборима 2020. године, за наредне изборе би требало размотрити налажење одговарајућег решења да се **привремено промени састав РИК-а, како би се повећало поверење у изборни процес**. Због тога

би за време наредне изборне кампање могли да се именују **додатни привремени чланови РИК-а** који нису представници посланичких група у Народној скупштини, а које би одредио Међустранички дијалог.

- Треба осигурати да одговорни органи имају ефикасне процедуре и мере за спречавање и, уколико је потребно, темељну истрагу непримереног **притиска на бираче**, укључујући запослене у државним институцијама или институцијама и предузећима повезаним са државом. У том контексту, надлежни органи би требало да обезбеде потпуну заштиту потенцијалним **узбуњивачима**, како је предвиђено релевантним законом.

- **Подаци о упису бирача** треба да се објављују периодично. Забринутост око тачности бирачких спискова могла би се отклонити и благовременом ревизијом. Бирачки спискови би требало да буду доступни јавности.

- Јасна упутства и претходна једнообразна обука треба да се пружи сталном и проширеном саставу **бирачких одбора**, како би се процедуре на дан избора спровеле исправно и ефикасно, укључујући пребројавање гласова, контролу резултата, попуњавање записника и изборних резултата на бирачким местима, као и њихово брзо објављивање. Штавише, требало би унапредити могућности да заинтересоване стране могу да подносе жалбе на бирачким местима због евентуалних неправилности на дан избора.

- Требало би да се смањи лимит за донације. Требало би размотрити и успостављање ограничења за трошкове кампање. Треба предузети одговарајуће мере како би се подаци о приходима и расходима кампање поднели пре изборног дана.

Горе наведени предлози имају за циљ да унапреде изборе, који су тренутно најављени за април 2022. године. Даље мере у вези са побољшањем медијског окружења, као и интегритета изборног процеса, укључујући и оне које су више структурне природе, могле би се размотрити у наредној фази.

Горе наведене мере би требало да се спроведу шест месеци пре одржавања првих од три вида најављених избора.